

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7931>

Number: 73 , p. 377-394, Winter 2018

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

07.11.2018

16.12.2018

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

31.12.2018

BİRİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI SÜRESİNCE TÜRKİYEDE UYGULANAN EKONOMİK POLİTİKALARIN KALKINMAYA ETKİSİ (1963-1967)

*FIVE-YEAR DEVELOPMENT PLAN DURING DEVELOPMENT EFFECT
OF ECONOMIC POLICIES IMPLEMENTED IN TURKEY (1963-1967)*

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Müjde Sakar

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6939-0009>

Harran Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü İktisat Politikaları

Anabilim Dalı, zeynep.sakar@gmail.com

Öz

Devlet Planlama Teşkilatı kurulduğu 1961 yılından itibaren on tane kalkınma planı hazırlayarak yürürlüğe koydu. Hazırlanan Kalkınma Planlarının amacı ülkenin ekonomik düzeyini belirlenen hedefler doğrultusunda geliştirmeye çalışmaktı. Bu amaçla hazırlanan ilk Beş Yıllık Kalkınma Planı 16 Ekim 1962 tarihli ve 77 sayılı kanun gereğince mecliste görüşülerek kabul edildi. Plan Şubat 1963'te yürürlüğe kondu. Bu plan dört yıl içerisinde ülkede belirlenen ekonomik gelişmelerin belirlenen program çerçevesinde uygulamaya konulmaya çalışıldığı dönemi kapsıyordu. Plan çerçevesinde milli gelirin büyük kısmının kamu ve özel sektör yatırımlarına ayrılması, tarım ve sanayi arasında dengeli bir gelişimin sağlanması amaçlanmıştır. Bu araştırma, kalkınma kavramına planlı ekonomi ve istihdama odaklanmış sanayileşme açısından ilk olarak uygulanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma planının Türkiye ekonomisine katkısını araştırmaya yöneliktir. Yapılan araştırmayla ilgili olarak tek kalkınma döneminde ele alınan çalışmalar az denecek sayıda idi. Genel olarak çalışılan konularda kalkınma planlarının tamamı açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan literatür çalışmalarında bu konuyla ilgili çalışmaların az olduğu görülmüştür. Araştırma için çok sayıda kaynak ve doküman taranmış, istatistik ve güncel bilgiler değerlendirilmiştir. Araştırmada orijinal belgeler kullanılmıştır. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinden, Merkez Bankası Arşivinden ve TBMMZC'lerinden faydalanılmıştır. Araştırmanın bazı bölümlerinde konulara ilişkin verilerin tarihsel değişimi veya gelişimi verilerle kıyaslama olanağı sunulmuştur. Araştırmanın giriş bölü-

münde amaç ve kapsam açıklanmaktadır. Diğer bölümlerde planın uygulandığı dönemle ilgili olan ekonomik konular başlık altında verilmiştir. Bu bölümlerde kalkınmada sanayi sektörünün önemi, plan hedefleri ve uygulamada gerçekleşenler oldukça ayrıntılı olarak incelenmiştir. Plan döneminde uygulama sürecinde hedeflerin ne oranda gerçekleştiği, hedeflerden sapmalar ve sapmalara neden olan faktörler de ayrıca ortaya konulmuştur

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Plan, Ekonomi, Tarım, Sanayi

Abstract

Since the establishment of the State Planning Organization in 1961, ten development plans have been put into effect. The purpose of the Development Plans was to try to develop the country's economic level in line with the determined objectives. The first Five-Year Development Plan, prepared for this purpose, was adopted and discussed in the parliament in accordance with Law No. 77 on 16 October 1962. The plan came into force in February 1963. This plan included the period when the economic developments determined in the country were tried to be implemented within the framework of the program. Within the framework of the plan, the majority of national income was allocated to public and private sector investments, and a balanced development between agriculture and industry was aimed. This research, concept development and implementation of the planned economy in terms of employment as the first focused on the industrialization of the First Five-Year Development Plan is intended to evaluate the contribution to Turkey's economy. The studies conducted in the single development period were few in number. In general, all development plans are tried to be explained. In the literature studies, it has been observed that there are few studies on this subject. A large number of sources and documents were scanned and statistical and current information was evaluated. Original historical documents were used in the study. The Republican Archives, the Central Bank Archive and the Turkish Grand National Assembly were benefited. In some parts of the research, the historical change or development of the data related to the subjects was given and the opportunity to compare. The aim and scope of the study is explained in the introduction. In the other chapters, economic issues related to the period in which the plan was implemented are given under the heading. In these chapters, the importance of the industrial sector in development, the plan objectives and what happened in practice are examined in detail. The extent of the targets in the implementation period during the plan period, the deviations from the targets and the factors causing deviations were also put forward.

Key Words: Development, Plan, Economics, Agriculture, Industry

Giriş

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 16 Ekim 1962 tarihli ve 77 sayılı kanun gereğince mecliste görüşülerek kabul edildi. (Resmi Gazete, 3.Aralık 1962: 11272), Plan Şubat 1963'te yürürlüğe kondu. (Resmi Gazete, 16 Mart 1963: 11357) Bu plan dört yıl içerisinde ülkede belirlenen ekonomik gelişmelerin belirlenen program çerçevesinde uygulamaya konulmaya çalışıldığı dönemi kapsıyordu. (Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) s.12. Plan çerçevesinde Milli gelirin büyük kısmının kamu ve özel sektör yatırımlarına ayrılması, Tarım ve sanayi arasında dengeli

bir gelişimin sağlanması, amaçlanmıştır. Ayrılan bütçede net yatırım toplamı 5 Milyar 758 milyon idi. Bu bütçenin 3 milyar 12 milyon lirası bütçe harcamalarına ayrılmıştı. İktisadi Devlet Teşekkülleri, Mahalli idareler döner sermaye ve özel sektöre de yatırım için 640,7 milyon lira ayrıldı. (Kalkınma Planı Birinci Beş Yıl (1963-1967), 1963 Yılı Programı Ek 1, Genel ve Katma Bütçe ve Döner Sermaye Yatırımları s.3.) Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde, Türk ekonomisinin her yıl ortalama % 7 ölçüsünde bir gelişme hızı göstermesi beklenmekteydi. (Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı s.12) Tarımda

%4,2 İmalat sanayinde 12,9, Enerjide %13 madencilikte %9,3 oranında gelişme olacağı ifade edilmekteydi. (Beyhan Ataç, İzzettin Önder, Salih Turhan, Maliye Politikası: 263).

Bu bağlamda 1963 yılı sonunda milli gelirin % 7 civarında bir artış göstermesi, 1962 yılındaki 51,7 milyar liradan 1963 yılı sonuna kadar 55,4 milyar liraya yükselmesi öngörülmekteydi. (Esin Sultan Oğuz, Türkiye’de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler, (1923-1980): 226) Üretim 1963 yılında ulaşacağı seviye de tespit edilmişti. Buna göre 1962 yılında 59,3 milyar lira üretimin, 1963 yılında 63,7 milyar liraya yükseltilmesi hedeflenerek, planın ilk yılında % 7,6’lık bir artışın sağlanması ve beşinci yılda da toplam % 43,7’lik bir artışın gerçekleştirilmesi amaçlanmıştı. (Mustafa Salep, Türk İktisat Tarihi Açısından Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (1963-1967): 222)

Planın ilk yılında bütçede yatırımların payı %32 olarak belirlendi. Fakat bütçedeki yatırımlar %23 olarak gerçekleştirildi. İkinci yılda da yurt dışına giden işçilerin ülkeye döviz göndermeye başlaması ve 12 Eylül 1963’te imzalanan 1 Aralık 1964’te yürürlüğe giren Ankara Antlaşması ekonomiye güven getirdi. Ankara Antlaşması Türkiye-AB ilişkilerini malların serbest dolaşımı ile sınırlamamakta bunun yanı sıra işgücü, hizmetler ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamayı, dolayısıyla Türkiye’nin Avrupa Tek Pazarına entegrasyonunu

hedeflemektedir. (Resmî Gazete, 17 Kasım 1964: 11858) Programın son iki yılında Sovyetler ile ekonomik ilişkiler gerçekleştirilerek Sovyetlerden teknik ve mai yardım sağlandı. Bu dönemde Sovyetler ile 25 Mart 1967’de Ekonomik-Teknik İşbirliği antlaşması imzalandı. Bu anlaşma çerçevesinde İskenderun Demir Çelik Fabrikası, Bandırma Sülfirik asit Fabrikası, Artvin Orman Ürünleri Seydişehir Alüminyum Tesisleri ve İzmir Aliağa Rafinerisi gibi ağır sanayi projeleri yer aldı. (Resmî Gazete, 2 Haziranı, 1967: 12611) Ayrıca Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) adıyla bilinen bu dönemin en büyük projesinin ilk aşaması olan Keban Barajı inşası da kalkınma planı içerisine alındı. GAP’ın amacı Ekonomik yapıyı geliştirerek gelir düzeyini yükseltmek ve böylece bu bölge ve diğer bölgeler arasındaki gelir farklılığını azaltmaktır. Batı Avrupa’dan ziyade mali destek Sovyetlerden gelmesiyle 1966’da büyüme hızı % 12 gerçekleşti. Plan dönemi başında 1962’de GSMH içinde tarımı payı %34,6 iken sanayinin payı %16,7 idi Dönem sonunda bu oranlar tarım sektöründe %29,3 düşerken sanayi sektöründe 20,7 ye yükseldi. Bu dönemde sanayi sektörü büyürken tarımın payı azaldı. Sanayide ithalata ve kamu kesimine ağırlık veren bir strateji uygulandı. (Erdoğan Tokgöz, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi: 337.

Tablo 1: Birinci Beş Yıllık Plan Dönemin Ekonomik Göstergeleri

Yıllar	Büyüme Hızı (%)	Enflasyon (%)	İthalat (Milyon Dolar)	İhracat (Milyon Dolar)
1963	9.7	4.3	687.6	368.0
1964	4.1	1.2	537.2	416.7
1965	3.1	8.1	571.9	463.7
1966	12.0	4.8	718.2	490.5
1967	4.2	7.6	684.6	622.3

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını; Erdoğan Tokgöz, Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi

Tabloda da görüldüğü gibi bu dönemde ekonomide istikrar içinde hızlı büyüme sağlanmış ve enflasyon oranı ortalama %5,3 civarında gerçekleşmişti. Bu dönemde uygulanan politikalar bir yandan en yüksek kalkınma hızına ulaşmak diğer yandan böyle bir hızla olanaklı olan en uygulanabilir istikrarı temin etmek için hazırlanmıştı. 1966 yılında % 12 gibi çok yüksek bir kalkınma hızı elde edildi. 1966 yılı sonunda toptan eşya fiyatları 1965 yılı sonu seviyesini geçmemişti. Ortalama artış % 4,8 gibi bir değişiklik göstermişti. 1966 yılının yüksek olan yatırım ve tüketim harcamalarıyla 1965 yılından devreden rakamlar dikkate alındığında 1966 yılı sonunda tahakkuk eden iktisadi ve nakdi gelişme önemlidir. (BCA. 030.01.86.543.801)

1963 Yılı Ekonomik Durum

1963 yılında ekonomik faaliyetler 1962 yılına nazaran her yönde daha hızlı bir gelişme kaydetmiştir. 1963 yılının ekonomik gelişmelerini, gerek niteliği gerek sonuçları bakımından önemli sayılır. Bu önem 1963 yılının, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının birinci uygulama yılı oluşundan, 1963 yılı kalkınma programının büyük ölçüde gerçekleşmesinden ve plânlı kalkınma hareketinin yerleşik bir düzen niteliği kazanmış olmasından ileri gelmektedir. Devlet Plânlama Teşkilâtınca yapılan ilk geçici tahminlere göre, millî gelir 1963 yılında % 6,4 oranında artmıştı. Buna göre 1963 yılı için kabul edilen kalkınma hızı % 9,7 oranında gerçekleşmiş idi. (Otuz ikinci Hesap Yılı Hakkında Müdürler Kurulu Ve Murakıplar Raporları Bilanço, Kar ve Zarar Hesabı 1963: 14)

1- 1964 Yılı Ekonomik Durum

1964 yılının karakteristiği iktisadi hayatın durgun bir safhaya girişi idi. Gerçekte ilk dokuz aylık devrede fiyatlar ve mevduat bir önceki yıl seviyesinin altında seyretmiş ve protesto edilen senetlerin gerek sayısı ve gerekse toplam değeri bir önceki yıl seviyesinin çok üstünde rakamlar göstermişti. İş hayatındaki durgunluk sebebiyle program hedeflerine nazaran toplam harcamalar düşük

seviyede kaldığı gibi ithalat da büyük bir noksanlık göstermişti. Ekonomik durgunluğu gidermek için istihsal durumu hesaba katılmaksızın yılın son aylarında ekonominin likiditesi aşırı ölçüde genişletilmiş ve fiyat artışlarına müsait bir zemin hazırlanmıştı. Nitekim 1964 de yıllık olarak Merkez Bankası kredileri % 31,4 oranında artmış ve 1964 Eylül ayı ile 1965 Şubat ayı arasında toptan eşya fiyatları % 10,8 oranında olarak mevsimlik hareketi (%6,3) çok aşan bir şekilde yükselmişti. (1966 Yılı Mayıs Ayı, İktisadi Göstergeler Broşürü: 26)

3-1965 ve 1966 Yılları Arası Ekonomik Durum

1965 yılının ekonomi politikaları bir yandan devam eden, fiyat artışlarını durduracak tedbirleri almak ve diğer yandan da bunu yaparken ekonominin yeni bir durgunluğa girmemesine dikkat göstermek üzere hazırlanmıştı. Para ve maliye politikasını yeniden düzenlerken alınan tedbirlerin ihtiyaçlarla ölçülülük ve tutarlı olmasına dikkat edilmişti. (1966 Yılı Mart Ayı İktisadi Göstergeler Broşürü, Maliye Bakanlığı, 1966: 9) 1965 yılında ilk olarak Merkez bankasınca Hazineye açılan ve kanunen ödenekler toplamının % 10'u olarak tespit edilen kısa vadeli avansın nispeti % 8 olarak uygulanmıştı. Daha ileri bir tedbirlerle resesyon (durgunluk) devresinin şartlarına göre tespit edilen Merkez Bankasının reeskont¹ kredileri daha sıkı ve sağlam esaslara bağlanmıştı. 1965 yılı sonunda vadeli hesaplarda mevduat karşılıklarının % 10'dan % 20'ye ve bankaların umumi taahhütleri karşılığındaki disponibiliteleri nispetinin % 5'ten %10'a çıkarılması öngörülmüştü. (Otuz ikinci Hesap Yılı Hakkında Müdürler Kurulu Ve Murakıplar Raporları Bilanço, Kar ve Zarar Hesabı 1963: 37)

Bunlardan başka, piyasaların mal ihtiyaçlarına cevap verebilmek için 1966 yılı programında yüksek tutulan ithalat gerçekleştirilmiş ve dışarıdan mal sevkiyatının fazla-

1 Bir bankanın, elinde bulundurduğu ve henüz ödeme zamanı gelmemiş senetleri bir başka bankaya iskonto ettirmesi.

laşması toplam arz seviyesini yükselten bir etken olmuştur. 1966 da tarımsal üretimin önemli bir gelişme kaydetmiş olması da piyasalarda gıda maddelerini bollaştırarak aynı istikamette daha tesirli bir sonuç vermiştir. Yine 1966 yılında bütçe uygulamasının denk şekilde yürütülmesi için büyük gayret sarf edilmiştir. 1965 ve 1966 yıllarının mukayesesi, fiyatlardaki aşırı yükselişlerin durduğunu göstermektedir. On iki aylık ortalamalara göre toptan eşya fiyatlara genel indeksindeki yıllık yükseliş 1965 de %8,9 iken 1966 da %4,4’e düşmüştür. Genel indekse bağlı gıda maddeleri ile yemler grubu indeksindeki yıllık yükseliş %9,4 ten %5,8’e ve sanayi ham maddeleri ile yemler grubundaki yıllık yükseliş ise %7,2 den %1,3’e inmiştir. (BCA, 030.1.86.543.8.11)

4-1967 Yılındaki Gelişmeler

1967 Yılıının durumuna gelince: ilk yedi aylık sonuçlara göre Bu dönemde toptan eşya fiyatları genel indeksi Ocak, Şubat ve Mayıs aylarında yükseliş ve Mart, Nisan, Haziran ile Temmuz aylarında ise düşüş göstermiştir. İlk iki aydaki indeks yükselişinde mevsimlik faktörlerin ve bazı iktisadi devlet teşekkülü mallarına yapılan zamların rolü olmuştur. Mayıs ayında görülen indeks yükselişi ise daha ziyade Ortadoğu buhranı ve yağışların çok uzaması gibi arazi faktörlerin tesiri altında meydana gelmiştir. Nitekim genel indekste Mart, Nisan aylarından sonra Haziran ve Temmuz aylarında da mevsime göre düşüşler yaşamıştı. (BCA, 030.1.86.543.8.13)

Tablo 2: 1963-1967 Dönemde Toptan Eşya fiyatları endeksi ile Gıda Maddeleri ve Yemleri İndeks Rakamları

Yıllar	1963	1964	1965	1966	1967	63-64	64-65	65-66	66-67
Toptan Eşya Fiyatları	267	263	289	298	314	+4	+26	+9	+36
Gıda Maddeleri ve Yemler	264	257	285	296	310	-7	+28	+11	+14
Sanayi Hammaddesi ve yarı mamuller	274	275	296	302	322	+1	+21	+6	+20

Kaynak: BCA. 030.01.86.543.8.14.

Toptan eşya fiyatları genel indeksi 1963’te 267 olmuştur. 1964’te ise bu oran 263e düştü. 1965 yılında tekrar yükselmeye başladı. Bu yükseliş 1966 ve 1967 yılında da devam etti. 1967 yılının ilk yedi aylık devre ortalamasına göre genel indeks 315i göstermektedir. 1966 yılının on iki aylık ortalaması 306 idi. Bu iki rakamın mukayesesi % 6,2 oranında bir artışı aksettirmektedir. Ancak, her iki mukayese şeklini değerlendirirken 1967 yılı programını gerçekleştirmek için alınan kısmi gelirlerini arttıran tedbirlerin genel indeks üzerindeki tesirini de hesaba katılmıştı. Şeker, alkol, demir, çimento, maden kömürü ve akaryakıt fiyatlarındaki ayarlamaların genel indekse

%1,5 oranında yükseltici bir tesiri olduğu hesaplanmıştı. İthalat gümrük resmindeki ve ithalattan alınan depozitolardaki artışlar da dikkate alındığında genel indekse vaki yükseltici tesirinin %2 oranında olduğu kabul edilmişti. Bu %2 hesap dışı edildiği takdirde toptan eşya fiyatları genel indeksinin 1966 ile 1967 Temmuz ayları mukayesesine göre artış nispeti % 3,3 1966 on iki aylık ortalaması ile 1967 yedi aylık ortalamasının mukayesesine göre artış nispeti %4,2 olmaktadır. (BCA, 030.1.86.543.8.14)

Dış piyasalardaki fiyat artışlarının ithal malların fiyatlarını yükselttiğini ve her yıl toplu sözleşmeler yoluyla bazı ücret artışları

olduğunu, ekonominin gelişen bir ekonomi karakteri taşıdığını, dolayısıyla bazı istihsal faktörlerinin seyyaliyet kazanması sebebiyle fiyatlar cüzi yükselişler bulunmaktaydı. Top-tan eşya fiyatları genel indeksinin istikrarlı bir seyir gösterişine birinci derecede tesir eden gıda maddeleri ve yemler gurubunun fiyatları olmuştu. Bu grubun indeksi 1963-1967 ortalamasına göre 282,4 idi. Toptan eşya fiyatları

genel indeksine ikinci derecede tesir eden sanayi ham maddeleri ve yarı mamulleri grubu indeksinin 1966 Ocak-Aralık ortalaması 302 iken 1967 Ocak-Temmuz ortalaması 322 olmuştur. Bu suretle bu indekste %6,3 oranında bir artış meydana gelmiştir. Demir, çimento, alkol, maden kömürü fiyatlarına yapılan zamlar söz konusu artışta önemli bir rol oynamıştır.

Tablo3: Toptan Eşya Fiyatları (Ocak-Temmuz)

Yıllar	1965	1966	1967
Toptan Eşya Fiyatları Genel	293	306	325
Gıda Maddeleri ve Yemler, Toplam	291	308	327
Hububat	297	304	298
Bakliyat	381	381	383
İthal maddeler	334	336	336
Diğer	257	283	327
Hayvanlar	320	349	329
Hayvan mahsulleri	274	298	323
Hayvan yemleri	295	315	309

Kaynak 1965-1966-1967 Yılı Ekonomik Göstergeleri. BCA, 030.1.86.543.8.17

Tablo 4: Sanayi Maddeler ve Yarı İşlenmişler Fiyatları

Yıllar	1965	1966	1967
Yakacaklar	273	277	324
Sanayi Maddeler ve Yarı İşlenmişler	296	302	321
Madenler	401	422	427
Dokuma Maddeleri	283	270	281
Deriler	303	362	393
Kimyevi ve Tıbbi Maddeler	283	345	365
Sanayi ve Madeni Yağ-lar	258	263	281
Kâğıtlar	289	288	299
Yapı malzemesi	283	295	301

Toptan eşya fiyatları endeksi ile "gıda maddeleri ve yemler ve sanayi ham maddele-

ri ve yarı mamulleri" tali grupları indekslerinin son dört yıldaki değişikliklerinin 1 Ağus-

tos-31 Temmuz dönemleri itibariyle incelendiğinde de, indeks rakamlarında 1 Ağustos 1966-31 Temmuz 1967 döneminde vukua gelen artışlar; 1965-1966 yıllarının aynı dönemindeki artışlara göre daha yüksek oranlardadır. 1964-65 senelerinin aynı dönemindeki artışların ise altında bulunmaktadır. 1967

Ocak-Temmuz ortalaması 315'i göstermiştir. 1966 yılında indeksin on iki aylık ortalaması 298 idi. Bu iki rakamın mukayesesi %5,7 oranında artış olduğunu göstermektedir. Ancak, şeker ile tekel maddeleri, ekmek, otobüs ve gaz yağı fiyatlarına yapılan zamların %1,5 oranında geçinme indeksini etkilemiştir.

Tablo 4: Altın ve Döviz Rezervleri

İsim	1964	1965	1966
Altın Mevcudu	123.1	123.7	132.6
Döviz Borçluları	31.8	24.9	15.0
Döviz Alacaklıları	104.4	88.4	83.3
Rezerv Durumu	50.5	69.2	58.4

Kaynak Merkez Bankası, BCA. 030.1.89.555.1

Altın fiyatlarına ve paranın dış değerine gelince: Ortadoğu hadiselerinin tesiri ile Cumhuriyet altını fiyatı 110 liraya ve külçe altın 16,15 liraya kadar çıkmışsa da durumun düzelmesi üzerine bu fiyatlar eski seviyelerine düşmüştü. Ağustos ayı rakamlarına göre

cumhuriyet altını fiyatı 100 liranın ve külçe altın fiyatı 15 liranın altında idi İki yıl üst üste zirai mahsulün bol oluşu Reşat altınının yükselişine etki etmişti. Diğer yandan paranın dış değerinde bir yükselme olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 5: İstihsal ve Satış (Bin Ton)

Sanayi İstihsal Ürünleri	1964	1965
Ham Demir	293.1	499.7
Çelik Blok	404.7	581.2
Saç	12.6	90.8
Boru	29.2	26.7
Çimento	2936.5	3236.0
Şişe ve Cm Eşya	33.9	34.9
Kağıt	98.5	97.9
Şeker	660.6	599.7
Yünlü Dokuma	4466	4437
Elektrik	4309.1	4806.1

Kaynak TÜİK Verileri, BCA. 30.1.89.555.4.45

Çimento, hadde mamulleri, kömür, tekel maddeleri, şeker ve kâğıt satışları artış kaydeden maddeler arasındadır. İstihdam hacmi, ormancılık, madencilik ve ulaştırma sektörü dışında kalan sektörlerde 1963 yılına göre çeşitli oranlarda artmıştır. Bu arada,

imalât sanayiinde % 3,7, inşaat sanayiinde % 9,8 oranlarında artış meydana gelmiştir. 1966 yılı gayri safi millî hasıla artışı, ilk geçici tahminlere göre istihsal amilleri fiyatlarıyla % 8,8 olarak gerçekleşmiştir. 1965 'te aynı oran % 4,4 seviyesindeydi. Sanayi sektöründe 1963

yılında % 7,5 oranında bir gelir artışı gerçekleşmiştir. Bu sektörün en önemli kolu olan imalât sanayiinde üretim % 25,2 oranında yükselmiştir. (Merkez Bankası 1963: 14) 1967 yılının ilk 5 ayı sanayi istihsalı yönünden incelendiğinde genellikle istihsal miktarlarında Bir önceki yılın aynı dönemine nazaran artış kaydedildiği görülmektedir. 1967 yılı Ocak-Mayıs devresinde, 1966 yılının aynı devresine kıyasla Ham demir istihsalı %16,8, Çelik blok istihsalı %19,3 yün iplik istihsalı % 23,1, çimento istihsalı %5-6 oranında artış göstermişti. Şişe ve cam eşya istihsalinin mukayesesinde ise %140 nispetinde bir gelişme görülmektedir.

1964-1967 yılları aylık istihsal rakamları karşılaştırıldığında birçok kalemin aylık istihsal miktarının bir önceki yılın aynı ayındaki istihsal miktarına kıyasla artış göstermiştir. Çelik blok istihsalı 1966 Mayıs ayında 71,4 bin ton olduğu halde 1967 Mayıs da 97,1 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu iki yılın Mayıs ayı istihsal miktarlarının mukaye-

sesinde çimento istihsalinin ayda 380 bin tondan 430,3 bin tona, Pamuklu dokuma istihsalinin ayda 14725 bin tondan 15328 bin tona ulaşmış bulunduğu görülmektedir. (BCA, 030.1.86.543.8.14. 23)

Sanayi istihsal miktarlarındaki satış miktarlarında da artış kaydedilmiştir. linyit satışı bir önceki yılın aynı devresine nazaran %18,5 oranında artış göstererek Ocak-Mayıs devresinde 11125 bin tona çimento satışı %6,9 oranında bir artışla 1552,3 bin tona ulaşmış bulunmaktadır.1967 yılı mayıs ayı satış hacmi 1966 yılı mayıs ayı satış hacmine kıyasla da gelişme kaydetmiş bulunmaktadır. 1966 yılı mayıs ayında 379,9 bin ton olan çimento satışı 1967 Mayıs ayında 433,9 bin ton olmuş, 1966 yılının söz konusu devresinde 1158 bin ton olan çay satışı ise 1967 yılının aynı devresinde 1307 bin ton olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır. Bunlardan başka kâğıt, benzin, gibi çeşitli maddelerin satış hacimlerinde artışlar kaydedilmiştir. (BCA, 030.1.86.543.8.13.17)

Tablo 6: Toptan Eşya Fiyatları

İsim	1964	1965	1966
Hububat	265	291	330
Bakliyat	434	381	384
İthal Maddeleri	344	334	335
Diğer	249	257	302
Hayvanlar	305	319	384
Hayvan Mahsulleri	249	274	323
Hayvan Yemleri	237	295	343
Yakacaklar	273	273	273
Madenler	359	401	422
Dokuma Maddeleri	262	283	268
Deriler	219	303	331
Kimyevi ve Tıbbi Maddeler	257	283	345
Sınai ve Madeni Yağlar	249	258	256
Kâğıtlar	282	289	289
Yapı Malzemesi	286	283	288

Kaynak: Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesi, BCA. 030.1.89.555.1

1963-1967 fiyat hareketleri ekonomide istikrarın muhafaza edildiği göstermektedir.

Bir yıl öncesine nazaran 1967 Temmuz sonu rakamları toptan eşya genel indeksinde % 5,4

gıda maddeleri tali endeksinde %4,7 sınaî maddeler tali endeksinde % 6,9 yükselme göstermektedir. Toptan eşya genel endeksindeki yüzde olarak 5,4 puanlık yükselmenin 3,3 nün vasıtalı vergi ve fiyatlarda yapılan ayarlamalardan doğduğu nazara alınır, genel fiyat seviyesinde talep baskısından ortaya çıkan artışın %2,1 gibi cüzi bir seviyede kaldığı görülür.

DTP mevsimlik endeksine göre 1967 Temmuz sonu rakamları ile 1966 yıl sonu

rakamlarının karşılaştırılması, yılın ilk 7 ayında toptan eşya genel endeksinin yüzde 3,7 gıda tali endeksinin %2,1 ne sınaî maddeler tali endeksinin yüzde 4,1 oranlarında yükseldiğini göstermektedir.1966 yıl sonuna kıyasla Türk lirasının dış değerinde 1967 yılının ilk aylarda düşmeler olmuşsa da Haziran ayında durum eski haline gelmiştir. 1967 yılı Temmuz ayında ise Türk lirasının dış değerinde 1966 yılsonuna nazaran cüzi bir yükselme olmuştur. (1967 Yılı Merkez Bankası Verileri)

Kredi-Para-Mevduat

Tablo 7: 1963-1967 Kamu Kesimi Gelir ve Harcamaları

Toplam Kamu Gelirleri (Milyar TL)	92.9
Toplam Kamu Harcamaları	93.9
Açık (Milyar TL)	1.7
Harcamaların % si olarak Açık	1.8
Toplam Kamu Gelirleri %	23.6
Cari Harcamalar	42.7
Yatırım Harcamaları	35.3
Transfer Harcamaları	22.0
Vergi Gelirleri	60.7
Diğer Gelirler	39.3

Kaynak: Hüseyin Şahin, Türkiye Ekonomisi

1963 yılı Genel Bütçesi ödeneklerinden harcanan 11.446 milyon liraya karşılık, yıl içinde 11.440 milyon liralık gelir sağlanması, 1963 yılı Devlet Bütçesinin denk olduğunu göstermektedir. 1963-1967 yılında para ve

kredi politikası, arz ve talep gelişmeleri ile fiyat hareketleri yakından takip edilerek istikrar içerisinde İktisadî kalkınmaya yardımcı olacak şekilde tanzim edilmişti.

Tablo 8: 1963-1966 Yılları Banka Kredi Miktarları (13 Bankaya Ait Krediler Milyon TL)

Ay	1963	1964	1965	1966
Ocak	-	7564	8376	10134
Şubat	-	7590	8486	10241
Mart	-	7484	8501	10145
Nisan	6810	7564	8746	10356
Mayıs	6998	7567	8916	10460
Haziran	7124	7505	9067	10833
Temmuz	7203	7606	9272	11092
Ağustos	7233	7731	9219	-
Eylül	7205	7881	9331	-

Ekim	7392	8066	9758	-
Kasım	7326	8222	9871	-
Aralık	7475	8268	10129	-

Para arzı 1963 yılından itibaren yükselmeğe başlamış ve yılsonunda 1962 yılına nazaran % 11,5 nispetinde artmıştır. Kredi hacmi 1962 yılına nazaran daha mutedil bir artış kaydetmiştir. 1963 yılında Merkez Bankası kredileri % 72,8 nispetinde 1.327 milyon lira,- banka kredileri % 14,2 nispetinde 1.477 milyon lira yükselmiştir. Kredi hacminde meydana gelen artış, 1962 ye nazaran daha büyük ölçüde Merkez Bankası kaynakları ile beslenmiştir. 1966 Yılında milli gelirdeki rekor artışa paralel olarak %43 oranında büyük bir artış gösteren Merkez bankası kredilerinde artış hızı 1967 yılında normale dönmüştür. 1967 yılı Ağustos sonunda Merkez Bankası kredileri bir yıl evveline nazaran %34,5 artış göstererek 7,4 milyar liraya ulaşmıştır. 1967 yılının ilk 8 ayındaki artış nispeti ise % 10,6'dır.

Üste yer alan 13 bankaya ait rakamlar incelendiğinde kredilerin 1967 yılı Ağustosunda sona eren bir yıllık devrede %19 oranında arttığını göstermektedir. (BCA, 030.1.86.543.8.23) Bu durum kredi genişlemesinin 1966 ya kıyasla nispeten azalmış bir hızla devam ettiğini göstermektedir. Merkez bankası ve ticari banka kredilerindeki söz konusu artışlar sonucu banka sisteminin net kredi hacmi 1967 Haziranında sona eren 1 yıllık devrede %22,5 oranında artış göstererek 25,1 milyar liraya ulaşmıştır. Aynı devrede para arzı %15 nispetinde artarak ekonomiye gerekli likiditeyi sağlamıştır. Banka mevduatları 1967 Haziranında 1 yıl evveline nazaran %19 artarak 18,4 milyar liraya ulaşmıştır. Aynı devrede vadeli mevduatın 1 milyar liralık artış göstererek, toplam banka mevduatlarının artış hızı olan %19 a kıyasla %30 oranında artmıştır.

Hazine durumu

Tablo 9: Para Durumu (Milyon TL)

1963	%	1964	%	1965	%	1966	%
5581	+8.96	6611	+18.45	7347	+11.13	7199	-2.01

Tablo 10: Hazinesinin 1967 tarihinde nakit bakımından: (Milyon TL) Durumu

Adi Emanetlerden	971
Bütçe Emanetlerinden	1,305
Merkez Bankası Avansından	1,456
Hazine Bonolarından	652
Altın Avansından	62
Muvakkat hesaplardan olmak üzere	100
Toplam	4.546 milyon lira

Kaynak: BCA, 030.1.86.543.8.11

İnşaat

Tablo 11: İnşaat (Milyon Dolar)

İnşaat	1964	1965	%	1965	1966
Toplam	2265.9	2971.2	+31.12	112.1	108.2
Ev	607.8	734.4	+20.82	27.3	21.3
Apartman	959.1	1360.1	+41.81	58.7	52.7
Ticari Yapılar	299.7	400.9	33.77	9.5	15.1
Sınai Yapılar	118.5	168.4	+42.11	5.5	3.4
Sosyal ve Kültürel Yapılar	162.9	208.1	+27.75	9.3	13.1
Diğer Yapılar	117.9	99.3	-15.78	1.9	2.6

Kaynak Devlet İstatistik Enstitüsü, BCA. 030.1.89.555.1

Tablo 12: İnşaat 1000 Metre Alan Üzerinde (Milyon Dolar)

İnşaat	1964	1965	%	1965	1966
Toplam	8490.5	10905.7	+28.44	110.3	86.0
Ev	3104.7	3690.5	+18.18	27.3	21.3
Apartman	2975.8	1360.1	+41.81	58.7	52.7
Ticari Yapılar	1077.9	1416.9	+31.45	34.8	51.8
Sınai Yapılar	366.6	478.3	+30.47	17.3	9.9
Sosyal ve Kültürel Yapılar	474.0	542.6	+14.47	26.1	39.8
Diğer Yapılar	491.5	470.8	-4.21	8.3	9.9

Kaynak Devlet İstatistik Enstitüsü, BCA. 030.1.89.555.1

İnşaat sektörü gelirleri 1963 yılında % 7,4 oranında artmış, bilhassa sınaî, kültürel, sihhî ve sosyal yapı faaliyeti gelişme kaydetmiştir. Milli gelirin önemli bir kısmının yatırılmakta bulunduğu inşaat sektörünün deki yatırımların miktar 1967 yılı ilk 6 aylık devresinde önemli bir ölçüde artmıştır (Polat Tuncer, Türkiyede Kentleşme Politikaları: 280). 1967 yılı Ocak-Haziran devresinde 1966 yılının aynı devresine nazaran ev ve apartman inşaatına verilen ruhsatlar değer olarak %14,7 oranında daha fazla bir seviyededir. Sınaî yapılar için ise bu oran %33,2 gibi olumlu bir seviyeye ulaşmıştır. 1966 yılı ilk 6 ayında 4611,9 bin m²'lik ev ve apartman inşaatına karşılık 1967 yılı ilk 6 ayında 4686,2 bin m²'lik inşaat yapılarak %4,9 oranında bir gelişme

kaydedilmiştir. Sınaî yapılar ise 1966 yılının aynı devresinde 269,0 bin m² iken 1967 yılı 396,7 m² ye ulaşmıştır. Sınaî yapılardaki metre kare olarak bu artışın nispeti %47,5 olarak bulunmaktadır.

Ayrıca 1966 yılında meydana gelen Muş Depremi, Erzurum Çat depreminde evsiz kalanların iskân edilmesi de 1967 programına alınmıştı. 6 Temmuz 1966'da 5201 sayılı bakanlık oluruyla yaptırılması öngörülen hak konutlarına ait proje ve keşiflerle işin yaptırılması için Muş valiliği emrine 1 Ağustos 1966 gün ve 2921/624 sayılı bakanlık yazısıyla 50.000 lira gönderilmiş ve 28 Temmuz 1966'da 6052 sayılı yazıyla ödemelerin yapılacağı bildirilmişti. Konutların vaziyet planları da bakanlıkça onaylanarak valiliğe gönderilmişti

(BCA, 030.10.120.850.22.1) Yapılacak konutlar depremde en çok zarara gören Varto'nun 20 Hınıs'ın 4 köyüne yapılacaktır. (BCA. 030.01.73.464.2.4) Adana ilinde de faal olarak kullanılan 14.000 bin gecekondunun yıkılarak kentsel dönüşüm dahilinde konutlar inşa edilmesi de program dahiline alındı. 1967 programında 1.200.000 tl istimlak, 50.000 tl teknik yardım, 500.000 tl konut kredisi 1.500.000 tl önleme bölgeleri kamu tesisleri, 476.000 tl de Ceyhan Islah Bölgeleri kamu tesisleri için olmak üzere toplam bütçeden 4.956.000 tl ayrılmış bulunmaktaydı. (BCA. 030.01.73.464.2.5)

Tarım

Devlet hizmetleri, mevcut Bakanlıklarca yapılmakta, çalışmalar sonucu, şehir, kasaba ve köylere yayılmakta ve dolayısıyla vatandaş hayatını etkilemektedir Ancak köylerdeki bakir insan ve tabiat kaynağını süratli bir tempo ile harekete geçirmek; topyekun kalkınma gayretlerine köyün katılmasını ve destek olmasını temin etmek ve kalkınmanın neticelerinden köyü ve köylüyü azami derecede faydalandırmak üzere ana ve temel köy hizmetlerine plan dahilinde özel bir önem verilmektedir. (Mina Furat, Kırsal Kadınların Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Yoluyla Güçlenmesi: 536) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plan dahilinde tarım tekniği ıslah edilerek, toprağın dengeli biçimde kullanılması hedeflenmişti. Bu dönem süresince köylerin, yol, içme suyu, tarla sulama, toprak verimini koruma ve köy elektrifikasyonunda, büyük bir hamle yapılmıştır. 1963 yılında tarım gelirlerinde kaydedilmiş olan % 4,6 oranındaki artış çoğunlukla hava şartlarının elverişli olmasından ileri gelmiştir. Bu sonuca varılmasında, tarımsal alanda yapılan yatırımların ve alman tedbirlerin de etkisi olmuştur. (Otuz ikinci Hesap Yılı Hakkında Müdürler Kurulu Ve Murakıplar Raporları Bilanço, Kar Ve Zarar Hesabı 1963: 14) 1963 yılında % 7,4 oranında yükselmiş olan tarım gelirleri, 1964 yılında % 1,6 oranında azalmıştır. (Otuz üçüncü Hesap Yılı Hakkında Müdürler Kurulu Ve Murakıplar Raporu Bilanço, Kar Ve Zarar Hesabı 1964:

17) 1964 yılında % 0,4 oranında gerilemiş olan tarım sektörü gelirleri 1965 yılında , % 0,4 oranında artmıştır. Diğer istihsal sektörlerinde, tarım sektörüne nazaran, daha olumlu sonuçlar alınmıştır. Sanayi sektöründe 1964 yılında % 8,6 olan hız 1965 yılında % 9,1 e çıkmıştır. Ticaret sektöründe, 1965 yılında, % 6,9 oranında artış kaydedilmiştir. Bu oran, geçen yıla nazaran % 1,5 oranında yüksektir. Diğer sektörlerin gelirlerinde de kayda değer artışlar meydana gelmiştir. 1965 yılında % 3,3 oranında gerilemiş olan tarım sektörü gelirleri 1966 yılında, ilk tahminlere göre, % 8,6 oranında artmıştır. Sanayi sektöründe 1965 yılında % 8,9 olan hız 1966 yılında % 9,9 a çıkmıştır. Ticaret sektöründe 1966 yılında, % 7,6 oranında artış kaydedilmiştir. Bu oran, geçen yıla nazaran % 0,8 oranında yüksektir. Diğer sektörlerin gelirlerinde de kayda değer artışlar meydana gelmiştir.

1965-1966 Yıllarında Köy temel hizmetlerine: 1.100.000,000 lira yatırım yapıldı. 4792 Köy içme suyuna kavuşturuldu. 2000 Köye 7200 Km. yol yapıldı. 3500 m. uzunluğunda köprü ve menfezi inşa edildi. 404 Köye elektrik verildi. 83000 Dekar arazi sulama imkânına kavuştu.

1967 Yılında ise Köy temel hizmetlerine 1,071.000.000 TL yatırım yapılmıştı. 3100 Köy içme suyuna kavuştu.. 1100 köy için 4400 Km yol inşa edildi. 500.000 Dekar toprak ıslah edildi ve muhafaza altına alındı. 477 Köy elektriğe kavuşturuldu.(BCA.030.01.82.518.23) Traktör satışlarında ise arazi kaydı kuru ve tek veçheli ziraat yapanlar için 500 dekar, sulu ve çok veçheli ziraat yapanlar için de 250 dekar arazi sahibi olması kararı alındı . 3573 sayılı kanunla yabancı zeytinlik sahaları yetiştirilmek üzere 5,181 dekar arazi tevzi edilmiş ve 3178 dekar alan tapuya tescil edilmiştir. Bundan ayrı olarak 1966 yılında 100 adet zeytin fidanı ile örnek zeytinlik tesis edilerek. 250 adet yabancı zeytin ve 2.000 adet de yabancı Antep fıstığı aşılanmıştır. Devlet Orman İşletmeleri yeniden düzenlenerek gerek daha iyi korunması ve idaresi gerekse halk ihtiyaçlarının ve işlerinin yerinde en kısa zamanda

görülmesi maksadı ile orman işletmeleri 1951 yılında kurulmuş bulunan Başmüdürlüklere bağlanmıştır.

1966 yılında Köy yolları inşaatında geçen yıllara göre çalışmalar gittikçe artmıştır. Köy yolu inşaatında makine gücü 1963 yılına göre % 100 artmıştır. 240 Yeni dozer ve 170 greyder 1963 yılı çalışma mevsimi başında mevcutlara ilaveten hizmete girmiştir.

Doğu ve Güneydoğu illerini Kapsayan 18 ilde de proje doğrultusunda 1965 ve 1966 yıllarında 155-000.000 TL yatırım yapılmıştır. 600 köye yol götürülmüş (2.828 Km.) 2.006 köye su götürülmüş 37 köye de elektrik götürülmüştür. 1967 Yılında ise 92.000 TL yatırım yapılmıştır. 400 köye yol götürülerek (2.149 Km) 1.565 Köye içme suyu çekilmiştir. İlave-ten 23 köye elektrik götürülmüştür. Doğu ve güneydoğu illeri, köy temel hizmetleri baki-

mından çok yüklü tek proje olarak nazara alınmak üzere çalınmalara başlanmıştır Köy temel ve alt yapı hizmetlerine ağırlık verilmiştir. Adıyaman ilinde Kırkgöz ve Eğriçay sularının sulamadan arta kalan kısmının su ihtiyacını karşılamadığı, İhtiyacın yer altı sularından karşılanmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle Gürlevik (Göksu) suyunun getirilmesi amacıyla Gürlevik Projesi de 1967 yılı programına alınmıştır. (BCA. 030.01.73.462.2.3) 1965 yılında 1750 hektar, 1966 yılı için yine aynı işletmelerde 1780 hektar ve 1968-1972 ikinci beş yıllık plân devresinde de 8500 hektar orman içi sahasının ağaçlandırılması programa alınarak 4081 sayılı kanun tasarısı yeniden hazırlanmıştır. Balıkesir’de bir Ziraat Mücadele Müdürlüğü kuruldu. Bu dönemde Tarım sektöründe planlanan gelişme %17,7 idi fakat bu oranın %13,9 gerçekleştirildi.

Tablo 13: Orman Ürünleri İşleme Sanayi Tesisi Yatırımları (1000TL)

Tesisin Adı	Yeri	Proje Tutarı	1966 Harca- ması	Bitiş Tarihi	1967 İntika- li
Demirköy Kereste Fabrikası	Demirköy	14.495.000	1.286	1968	3.297.000
Bartın Kereste Fabrikası	Bartın	8.550.000	1.400	1968	6.750.000
Yangın Levhası Fabrikası	Ayancık	26.093.000	1.500	1968	3.060
Ambalaj İşleme Tesisi	Antalya	6.770	855	1967	5.925
Artvin Lif Levha Fabrikası	Artvin	48.843	200	1969	3.574

Kaynak: BCA.030.01.82.518.21.13

Bu dönem süresince Orman Ürünleri İşleme Sanayi Tesisi Yatırımları beş yıllık plan içerisine alınmıştır. Antalya’da, Bartın’da,

Ayancık’ta kereste fabrikaları ve işleme tesisleri belirlenen plan içerisinde tamamlanması planlanmıştır.

**Tablo 14: Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü
1966 -1967 Yılı Programı**

Tesisin Adı	Yeri	Proje Tutarı	1966 Harcaması	Bitiş Tarihi	1967ye İntikal Eden
Şap Enstitüsü	Ankara	2.500	2.500	1966	1967
Bölge Laboratuvarı	Erzurum	862	797	1966	1967
Bölge Laboratuvarı	Denizli	787	675	1966	1967
Hayvansal Difikdror Lab.	İstanbul	550	276	1966	1967
Gıda Kontrol Laboratuvarı.	Kars	723	288	1966	1967
Gıda Kontrol Laboratuvarı.	Kayseri	750	388	1966	1967
Gıda Kontrol	Antalya	750	225	1966	1967
Gıda Kontrol	Edirne	350	350	1966	1967
Gıda Kontrol	Gaziantep	350	328	1966	1967
Gıda Kontrol	Ağrı-Gürbulak	500	100	1966	1967
Gıda Kontrol	Kars-Kızıl çakçak	1.200	82	1966	1967
Gıda Kontrol	Konya	1.500	82	1966	1967
Gıda Kontrol	Kars	1.500	122	1966	1967
Gıda Kontrol	Erzurum	1.500	122	1966	1967
Gıda Kontrol	İzmir-	650	428	1966	1967
Gıda Kontrol	Kütahya-	250	142	1966	1967
Gıda Kontrol	Sakarya-	120	93	1966	1967
Tabii Tok. Labo- ratuvarı (30 Baş boğalık)	Trabzon- Çaykara	220	195	1966	1967
Tabii Tok. Lab.(30 Baş boğalık)	Bitlis	150	110	1966	1967

Kaynak: BCA. 030.01.82.518.21.19

1967 yılı programında da Niğde İlinde Tiftik Teke Deposu ile Niğde Aksaray'da 50 boğalık

tabii tohumlama laboratuvarı kurulması kararı alınmıştır. (BCA.030.01.82.518.13.2)

Tablo 15: Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu

Tesisin Adı	Yeri	Proje Tutarı TL.	1966 Sonuna Kadar Harcanan T.L	Bitiş Tarihi	1967'ye İntikal
1.Pastörize Süt Fabrikası	İstanbul	25.302.000	8.870.000	1968 (Mart)	Devam ediyor.
2.Süt Tozu Fabrikası	Kars	23.192.000	9.267.000	1968 (Nisan)	Devam ediyor.
3.Pastörize Süt Fabrikası	İzmir	16.785.000	8.000.000	1967 (Eylül)	Devam ediyor.
4.Pastörize Süt Fabrikası	Adana	16.785.000	7.393	1967(Kasım)	Devam ediyor.

Kaynak: BCA. 030.01.82.518.21.24

Tablo 16: Program Dâhilinde Çiftçiye Dağıtılan Devlet Yatırımları

İsmi	Dağıtılan Miktar	Değeri
Gübre (Ton)	3.724000	903390
Göztaşı (Ton)	3442	10.866
Fotaşı (Ton)	4471	11177
Kükürt (Ton)	300876	23040
Traktör (Adet)	25400	961414
Biçer Döğeri (Adet)	1668	198.800
Tohum (Ton)	406.000	436.000
Mücadele İlaçları (Ton)	724.56	231.558
Çeşitli Meyve Fidanları (Adet)	386.760.00	
Asma Çubuğu (Adet)	9838.000	1385

Kaynak: 030.01.82.518.21.2

Birinci beş yıllık kalkınma planı çerçevesinde çiftçiye dağıtılan devlet yatırımları ile tarımda üretimi artırmak ve ihraç olanaklarının geliştirilmesi için tohum ve fidandan başlamak üzere dış piyasa isteklerine uygun üretimde bulunulması ve standartlaşmaya gidilmesi kararlaştırılmıştı. (BCA.030.01.82.518.13.1)

SONUÇ

Devlet Planlama Teşkilatı kurulduğu 1961 yılından itibaren on tane kalkınma planı hazırlayarak yürürlüğe koydu. Hazırlanan kalkınma planlarının amacı ülkenin ekonomik düzeyini belirlenen hedefler doğrultusunda geliştirmeye çalışmaktı. Bu Amaçla hazırlanan ilk Beş Yıllık Kalkınma Planı 16 Ekim 1962 tarihli ve 77 sayılı kanun gereğince mecliste

görüşülerek kabul edildi. Plan Şubat 1963'te yürürlüğe kondu. Bu plan dört yıl içerisinde ülkede belirlenen ekonomik gelişmelerin belirlenen program çerçevesinde uygulamaya konulmaya çalışıldığı dönemi kapsıyordu. Plan çerçevesinde Milli gelirin büyük kısmının kamu ve özel sektör yatırımlarına ayrılması, Tarım ve sanayi arasında dengeli bir gelişimin sağlanması, amaçlanmıştı. Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde, Türk ekonomisinin her yıl ortalama % 7 ölçüsünde bir gelişme hızı göstermesi beklenmekteydi Tarımda %4,2 İmalat sanayinde 12,9, Enerjide %13 madencilikte %9,3 oranında gelişme olacağı ifade edilmekteydi. Bu bağlamda 1963 yılı sonunda milli gelirin % 7 civarında bir artış göstermesi, 1962 yılındaki 51,7 milyar liradan 1963 yılı sonuna kadar 55,4 milyar liraya yükselmesi öngörülmekteydi. Üretimin 1963 yılında ulaşacağı seviye de tespit edilmişti. Buna göre 1962 yılında 59,3 milyar lira üretimin, 1963 yılında 63,7 milyar liraya yükseltilmesi hedeflenerek, planın ilk yılında % 7,6'lık bir artışın sağlanması ve beşinci yılda da toplam % 43,7'lik bir artışın gerçekleştirilmesi amaçlanmıştı.

Planın ilk yılında bütçede yatırımların payı %32 olarak belirlendi. Fakat bütçedeki yatırımlar %23 olarak gerçekleştirildi. 1963 yılında ekonomik faaliyetler 1962 yılına nazaran her yönde daha hızlı bir gelişme kaydetmişti. 1963 yılının ekonomik gelişmeleri, gerek niteliği gerek sonuçları bakımından önemli idi. Bu önem 1963 yılının, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının birinci uygulama yılı olduğundan, 1963 yılı kalkınma programının büyük ölçüde gerçekleşmesinden ve plânlı kalkınma hareketinin yerleşik bir düzen niteliği kazanmış olmasından ileri gelmektedir. İkinci yılda da yurt dışına giden işçilerin ülkeye döviz göndermeye başlaması ve 12 Eylül 1963'te imzalanan 1 Aralık 1964'te yürürlüğe giren Ankara Antlaşması ekonomiye güven getirdi. Ankara Antlaşması Türkiye-AB ilişkilerini malların serbest dolaşımı ile sınırlamakta bunun yanı sıra işgücü, hizmetler ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamayı,

dolayısıyla Türkiye'nin Avrupa Tek Pazarına entegrasyonunu hedeflemektedir. 1964 yılının karakteristiği iktisadi hayatın durgun bir safhaya girişi idi. Gerçekte ilk dokuz aylık devrede fiyatlar ve mevduat bir önceki yıl seviyesinin altında seyretmiş ve protesto edilen senetlerin gerek sayısı ve gerekse toplam değeri bir önceki yıl seviyesinin çok üstünde rakamlar göstermişti. İş hayatındaki durgunluk sebebiyle program hedeflerine nazaran toplam harcamalar düşük seviyede kaldığı gibi ithalat da büyük bir noksanlık göstermişti.

Programın son iki yılında 1965 yılının ekonomi politikaları bir yandan devam eden, fiyat artışlarını durduracak tedbirleri almak ve diğer yandan da bunu yaparken ekonominin yeni bir durgunluğa girmemesine dikkat göstermek üzere hazırlanmıştı. Para ve maliye politikasını yeniden düzenlerken alınan tedbirlerin ihtiyaçlarla ölçülü ve tutarlı olmasına dikkat edilmişti. 1967 Yılıının durumuna gelince: ilk yedi aylık sonuçlara göre Bu dönemde toptan eşya fiyatları genel indeksi Ocak, Şubat ve Mayıs aylarında yükseliş ve Mart, Nisan, Haziran ile Temmuz aylarında ise düşüş göstermiştir. İlk iki aydaki indeks yükselişinde mevsimlik faktörlerin ve bazı iktisadi devlet teşekkülü mallarına yapılan zamların rolü olmuştur. Mayıs ayında görülen indeks yükselişi ise daha ziyade Ortadoğu buhranı ve yağışların çok uzaması gibi arazi faktörlerin tesiri altında meydana gelmiştir. Nitekim genel indekste Mart, Nisan aylarından sonra Haziran ve Temmuz aylarında da mevsime göre düşüşler yaşamıştı. Batı Avrupa'dan ziyade mali destek Sovyetlerden gelmesiyle 1966'da büyüme hızı % 12 gerçekleşti

Bu dönemde Sovyetler ile ekonomik ilişkiler gerçekleştirilerek Sovyetlerden teknik ve mai yardım sağlandı. Sovyetler ile 25 Mart 1967'de Ekonomik-Teknik İşbirliği antlaşması imzalandı. Bu anlaşma çerçevesinde İskenderun Demir Çelik Fabrikası, Bandırma Sülfirik asit Fabrikası, Artvin Orman Ürünleri Seydişehir Alüminyum Tesisleri ve İzmir Aliağa Rafinerisi gibi ağır sanayi projeleri yer aldı.

Ayrıca Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) adıyla bilinen bu dönemin en büyük projesinin ilk aşaması olan Keban Barajı inşası da kalkınma planı içerisine alındı. GAP’ın amacı Ekonomik yapıyı geliştirerek Bölgesi’ndeki gelir düzeyini yükseltmek ve böylece bu bölge ve diğer bölgeler arasındaki gelir farklılığını azaltmaktır. Plan dönemi başında 1962’de GSMH içinde tarımı payı %34,6 iken sanayinin payı %16,7 idi Dönem sonunda bu oranlar tarım sektöründe %29,3 düşerken sanayi sektöründe 20,7 ye yükseldi. Bu dönemde sanayi sektörü büyürken tarımın payı azaldı. Sanayide ithalata ve kamu kesimine ağırlık veren bir strateji uygulandı. Çimento, hadde maddeleri, kömür, tekel maddeleri, şeker ve kâğıt satışları artış kaydeden maddeler arasındadır. İstihdam hacmi, ormancılık, madencilik ve ulaştırma sektörü dışında kalan sektörlerde 1963 yılına göre çeşitli oranlarda artmıştır. İnşaat sektörü gelirleri 1963 yılında % 7,4 oranında artmış, bilhassa sınaî, kültürel, sıhhi ve sosyal yapı faaliyeti gelişme kaydetmiştir. Milli gelirin önemli bir kısmının yatırılmakta bulunduğu inşaat sektörünün deki yatırımların miktar 1967 yılı ilk 6 aylık devresinde önemli bir ölçüde artmıştır.

Devlet hizmetleri, mevcut Bakanlıklarca yapılmakta, çalışmalar sonucu, şehir, kasaba ve köylere yayılmakta ve dolayısıyla vatandaş hayatını etkilemektedir Ancak köylerdeki bakir insan ve tabiat kaynağını süratli bir tempo ile harekete geçirmek; topyekun kalkınma gayretlerine köyün katılmasını ve destek olmasını temin etmek ve kalkınmanın neticelerinden köyü ve köylüyü azami derecede faydalandırmak üzere ana ve temel köy hizmetlerine plan dahilinde özel bir önem verilmiştir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı dahilinde tarım tekniği ıslah edilerek, toprağın dengeli biçimde kullanılması hedeflenmiştir. Bu dönem süresince köylerin, yol, içme suyu, tarla sulama, toprak verimini koruma ve köy elektrifikasyonunda, büyük bir hamle yapılmış

KAYNAKÇA

- Ataç, Beyhan İzzettin Önder, Salih Turhan, Maliye Politikası, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2004
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) 030.01.86.543.801
- BCA, 030.1.86.543.8.11.
- BCA, 030.1.86.543.8.13.
- BCA, 030.1.86.543.8.14
- BCA, 030.1.86.543.8.14. 23
- BCA, 030.1.86.543.8.13.17
- BCA, 030.1.86.543.8.23
- BCA, 030.1.86.543.8.11
- BCA, 030.10.120.850.22.1
- BCA. 030.01.73.464.2.4
- BCA. 030.01.73.464.2.5
- BCA..030.01.82.518.23
- BCA. 030.01.73.462.2.3
- BCA.030.01.82.518.13.2
- BCA.030.01.82.518.13.1
- Furat, Mina, Kırsal Kadınların Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Yoluyla Güçlenmesi* International Journal of Social Science Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1542> Volume 6 Issue 6, p. 525-547, June 2013
- Kalkınma Planı Birinci Beş Yıl (1963-1967), 1963 Yılı Programı Ek 1, Genel ve Katma Bütçe ve Döner Sermaye Yatırımları Ankara, 1964.
- Resmi Gazete, 3.Aralık 1962: 11272
- Resmi Gazete, 16 Mart 1963: 11357
- Resmi Gazete, 17 Kasım 1964: 11858
- Resmi Gazete, 2 Haziran, 1967: 12611
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 1962.
- Birinci Beş Yıllık (1963-1967) Kalkınma Planı, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Ankara, 1963.
- Oğuz, Esin Sultan Türkiyede Kültür Politikaları ve Kütüphaneler, (1923-1980), İstanbul, 2017.

- Otuz İkinci Hesap Yılı Hakkında Müdürler Kurulu Ve Murakıplar Raporları Bilanço, Kar ve Zarar Hesabı 1963, Merkez Bankası Yayınları, Ankara, 1964
- Otuz İkinci Hesap Yılı Hakkında Müdürler Kurulu Ve Murakıplar Raporları Bilanço, Kar ve Zarar Hesabı 1963, Merkez Bankası Yayınları, Ankara, 1966
- Salep, Mustafa, Türk İktisat Tarihi Açısından Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (1963-1967), *Turkish Studies*, 12/12.
- Tokgöz, Erdiç, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2016.
- Tunçer Polat, Türkiye’de Kentleşme Politikaları, *International Journal of Social Science* Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3024> Number: 37, p. 275-290, Autumn I 2015
- 1966 Yılı Mayıs Ayı, İktisadi Göstergeler Broşürü, Maliye Bakanlığı 15 Haziran 1966.
- 1966 Yılı Mart Ayı İktisadi Göstergeler Broşürü, Maliye Bakanlığı, 1966: 9 Merkez Bankası 1963.
- 1967 Yılı Merkez Bankası Verileri

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Sakar, Z. M. (2018). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Süresince Türkiye’de Uygulanan Ekonomik Politikaların Kalkınmaya Etkisi (1963-1967), *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7931>, Number: 73 Winter 2018, p. 377-394.